

Een goede relatie met ouders opbouwen...

Vóór het nodig is

Als je de relatie tussen de school en de ouders belangrijk vindt, zul je ervoor moeten zorgen dat deze goed is. Dat betekent dat je als schoolleider of leerkracht in die relatie moet investeren. Een respectvolle en open benadering, waarbij ouders serieus worden genomen en zich erkend voelen, is daarbij cruciaal, vindt het team van de Lea Dasbergschool.

Mariëlle Rutten

is onderwijsadviseur
en onderzoeker
bij KPC Groep

Lenie van Lieverloo

is senior adviseur
bij KPC Groep

Susan de Boer

is freelance journalist

Ouderparticipatie is op deze school een belangrijke traditie,' vertelt Martiene van Netten, directeur van de Lea Dasbergschool in Arnhem. 'Er is een actieve oudervereniging die onder meer het Schoolfonds beheert waaruit verschillende werkgroepen worden gefinancierd. De vereniging bevordert actief de betrokkenheid van ouders bij de school en de activiteiten van de werkgroepen. Daarnaast helpen ouders met lezen in de groepen, verlenen ze hand- en spandiensten en zijn ze actief in de medezeggenschapsraad. De afgelopen jaren hebben we de wijk zien veranderen en daarmee ook de instroom van leerlingen. Op onze ene locatie, waar veel koopwoningen zijn, stromen veel kinderen van hoogopgeleide ouders in. Op de andere locatie zitten meer kinderen van laagopgeleide ouders. Hoogopgeleide ouders denken op een andere manier mee. Ze nemen bijvoorbeeld vaker deel aan de medezeggenschapsraad en denken meer mee over de beleidsmatige kant. Laagopgeleide ouders hebben meer het directe belang van het kind op het oog. Die ontwikkeling riep bij ons de vraag op hoe we met de verschillende oudergroepen wilden omgaan.'

Basis

Als we ouders belangrijk vinden, moeten we investeren in een goede relatie, was de opvatting van het team. 'Een goede relatie helpt als er moeilijke dingen moeten worden besproken. Alleen daarom al moet je zorgen dat die

basis er is. Maar ook los van moeilijke gesprekken weten we dat het voor de ontwikkeling van kinderen belangrijk is als de ouders zich betrokken voelen bij de school,' zegt Van Netten. 'Een paar jaar geleden hadden wij een groep kinderen uit een woonwagenkamp op school. Deze kinderen krijgen vaak van huis uit een negatief beeld van de school mee. Maar door met de ouders contact te leggen, te praten over huis-tuin- en-keukendingen en vooral ook op een respectvolle manier over hun kinderen te spreken, kwamen de moeders ook

'Alle ouders zijn even waardevol'

naar de school om bijvoorbeeld te helpen bij de sportdag. De gesprekken thuis veranderen dan ook. Er is meer kans dat het kind zijn best gaat doen. Dat helpt de kinderen aan een betere toekomst.'

Personeelskamer

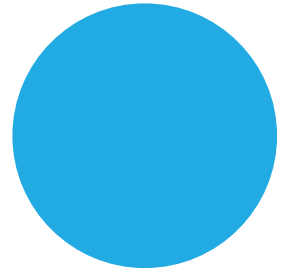
Alle ouders doen ertoe, alle ouders zijn waardevol, vindt Van Netten. 'Sommige scholen schrikken terug voor educatief partnerschap. Waar bemoeien die ouders zich dan wel niet allemaal mee? Maar je maakt samen een school.' Wel zijn er soms discussies. Op de Lea Dasbergschool is het vanzelfsprekend dat ouders ook in de personeelskamer komen. 'Dat heeft gevolgen voor de gesprekken onderling. We letten op waar we over praten.' Een goede relatie betekent ook waardering voor een ouder die een inspanning heeft geleverd. 'Als iemand vrij heeft genomen om 400 poffertjes te bakken, en ze komt er hijgend mee binnen lopen, dan moet er een leerkracht zijn die daar blij mee is.' Een goede relatie betekent altijd laten zien dat je wilt communiceren. Dat is met name belangrijk als er een incident is geweest. 'Het kan zijn dat je een kind moet vastpakken en in een andere ruimte zetten. We hebben afgesproken dat we er dan voor zorgen contact op te nemen met de ouders voordat het

kind thuis is. Dat kind is emotioneel en zal het verhaal een eigen kleur geven. Ouders moeten weten dat wij het ook belangrijk vinden.'

Basisattitude

Om de communicatie te verbeteren – zowel met ouders als met leerlingen en collega's onderling – heeft het team vijf jaar geleden een scholingstraject gevolgd. 'We leerden hoe je bijvoorbeeld de regie over een gesprek kunt houden als een ouder boos wordt. Je doet je best een gesprek dan toch zinvol en prettig te laten verlopen.' Het team boog zich over verschillende aspecten en stelde een document 'basisattitude' en een document 'tienminutengesprek' op.

Het document 'basisattitude' gaat over de visie op de omgang met ouders en de manier waarop leerkrachten daaraan invulling geven. Het kind is het gezamenlijk belang. In een gesprek erkent de leerkracht het probleem waarmee de ouder komt, maar hij of zij zal ook aangeven waar de grenzen liggen. Ook is het belangrijk dat leerkrachten openstaan voor een spontaan gesprekje in de gang, dat zij ook een praatje aanknopen, dat ze gesprekken goed voorbereiden en ook voor elkaar klaarstaan, mocht een collega daaraan behoefte hebben na een moeilijk gesprek.

Fotografie Hanneke Verkleij

Ouders moeten
zich op school
welkom voelen

Kenmerken presentie-benadering (Baart):

- 1 **Vrij zijn voor ...:** je laat je leiden door wat de ander aan de orde stelt. Wat aandacht verdient, moet aandacht krijgen en dat vergt een zekere vrijheid.
- 2 **Opstaan voor...:** je maakt actief contact met collega's, leerlingen en ouders, bijvoorbeeld in de vorm van huisbezoek.
- 3 **Aandachtige betrekking aangaan:** je bouwt een andere dan alleen een functiespecifieke relatie met de ander op. Je aandacht is daarbij ongericht en open voor alles wat zich aandient.
- 4 **Aansluiten bij het bestaande:** je blijft bij het verhaal van de ander en je gebruikt de termen die de ander gebruikt.
- 5 **Perspectiefwisseling:** het gaat erom de werkelijkheid van de ander te leren kennen, vanuit diens perspectief. Eventuele doelen van een gesprek (wat gaan we doen, wat is goed en hoe moet het nu verder?) krijgen in een losse beraadsvorm gestalte.
- 6 **Je aanbieden:** je gaat deel uitmaken van de sociale wereld van de ander.
 - **Geduld en tijd:** je bent principieel ongehaast, neemt de tijd en gunt de ander de tijd.
- 8 **Trouwe toeleg:** je bent trouw aan mensen, komt terug en bent loyaal.

In het document 'tienminutengesprek' staan onder meer handvatten voor het voeren van een open gesprek. 'Je moet weten hoe bepalend je als leerkracht zelf bent, en hoe je je invloed kan laten gelden,' zegt Van Netten.

Protocol tienminutengesprek op de Lea Dasbergschool

De vrijdag voorafgaand aan de tienminutengesprekken krijgen de kinderen hun rapport mee naar huis. Ouders bekijken het rapport en bereiden vragen voor. Op deze manier zijn ze tijdens het gesprek een gelijkwaardige gesprekspartner. Er hoeft geen leespauze te worden ingelast, er is dus meer tijd voor persoonlijk contact.

In het **gesprek** zijn de volgende zaken belangrijk:

- Is het rapport helder?
- Heeft de ouder een duidelijk beeld van zijn/ haar kind gekregen?
- Vertel iets positiefs over het kind en kom eventueel met anekdotes.
- Geef het tijdig aan wanneer het gesprek niet binnen tien minuten afgerond kan worden en maak meteen een vervolgspraak, zodat de ouders weten dat het gesprek op een ander tijdstip voortgezet kan worden.

Met het **team** zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Vraag naar de naam en relatie als er mensen meekomen die je niet meteen kunt plaatsen. Niet relevante mensen mag je weigeren.
- Ouders komen zonder kinderen naar binnen; indien nodig regelt de school zelf een tolk.
- Nieuwe punten in het rapport, waarvoor uitleg nodig is, zet je in een bijlage.
- Ouders die niet op gesprek komen, moeten het rapport de volgende keer ophalen.

Presentiebenadering

Luisteren naar wat ouders zelf willen vertellen over hun kind, opstaan voor een gesprek en een respectvolle, niet-oordelende

houding zijn drie belangrijke aspecten van de presentiebenadering. Deze presentiebenadering is de basis van het project 'Ouders aan Zet' dat KPC Groep vorig jaar op een aantal middelbare scholen uitvoerde. De benadering is ontwikkeld door andragoloog Andries Baart en door hem onder meer toegepast in het buurtpastoraat en bij Defensie. In het onderwijs is de benadering nog relatief onbekend, maar deelnemers aan het project 'Ouders aan zet' zien presentiebeoefening als een goede manier om in het onderwijs de grondhouding – of 'basisattitude', zoals Martiene van Netten het begrip omschrijft – van de leerkracht meer expliciet te maken.

Wat willen ouders van de school? Gaat het om goede taal- en rekenvaardigheden? Om de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind? Uit gesprekken met ouders blijkt dat achter deze vragen meestal een bredere vraag ligt. Impliciet vragen ze eigenlijk aan de school om te erkennen wie hun kind is, wat de specifieke achtergrond en thuissituatie is en ook willen ze inzicht in de manier waarop de school hun kind begeleidt. Een gesprek hierover vraagt meer van de leerkracht dan alleen de didactische en pedagogische vaardigheden die in de opleiding aan bod komen. In contact met de ouders blijkt de grondhouding van doorslaggevend belang.

Presentie in contact met ouders

Een passende grondhouding is een kritische succesfactor in het creëren van een partnerschap met ouders. Zeker als de relatie bij problemen onder spanning komt te staan, komt het aan op die grondhouding. De kern van presentiebenadering is 'vanuit er-zijn-met de ander komen tot er-zijn-voor de ander'. Deze aanpak kent acht kenmerken (zie Baart, 2001) die voor het project 'Ouders aan zet' vrij vertaald zijn naar het onderwijs.

Om de presentiebenadering in het onderwijs te kunnen toepassen moeten leerkrachten daarvoor de ruimte krijgen. De schoolleider kan het team deze ruimte geven. Voor het managen van presentie is het belangrijk dat de schoolleider zelf 'present' is. Er zijn drie belangrijke voorwaarden voor goed presentie-management (vrij naar Baart, 2005).

De schoolleider:

- 1 heeft een visie op wat goed onderwijs is en hoe dat in de school vorm krijgt. In het verlengde daarvan is er ook een visie op het partnerschap met ouders, die leidend is in de keuzes die hij of zij maakt.
- 2 heeft een goed beeld van de onderwijspraktijk, van de eisen die het geven van goed onderwijs stelt aan de leerkracht en van wat partnerschap met ouders vraagt van haar- of hemzelf, de leerkrachten en de ouders. Hij of zij weet welke vragen er in de school spelen en kan deze in de juiste context plaatsen.
- 3 De schoolleider staat in de goede positie en kan omgaan met vragen en opdrachten van beheersmatige, onderwijskundige en maatschappelijke aard.

Toegeven aan één van deze aspecten maakt van de schoolleider respectievelijk een boekhouder, een 'methodiekboer' of een speelbal van overheids- en lokaal beleid. Een goede schoolleider kiest altijd voor goed onderwijs en beschermt de teamleden tegen druk van buitenaf zodat zij hieraan en aan een partnerschap met ouders kunnen werken.

Respectvol

'Op de Lea Dasbergschool kan je zien dat de aanpak werkt,' zegt Mariëlle Rutten, adviseur van KPC Groep en projectleider van 'Ouders aan zet'. 'Wat ik mooi vind is hoe ouders die zich aanvankelijk terughoudend of misschien zelfs vijandig opstelden, gingen meedoen aan de activiteiten van de school. Dat kwam door de laagdrempeligheid van de school, dat helpt een goede relatie vorm te geven. Het is ook de kern van presentiebenadering: werkelijk openstaan, mensen serieus nemen, zorgen dat je tijd voor ze hebt, meekijken met de ouders en niet meteen van een eigen beeld uitgaan. En niet alle doelen van het gesprek aan de kant schuiven. Ook is het belangrijk om te reflecteren: wat maakt een gesprek spannend voor de ouders en voor de leerkracht? Een protocol zoals de Lea Dasbergschool heeft ontwikkeld, geeft houvast, maar het vraagt veel van een leerkracht om steeds op-

Human Touch Photography

nieuw te durven kijken wat gepast is in een relatie en daarin ook te durven afwijken van een protocol of een vaste procedure. Dat kan alleen als een leerkracht zich gesteund voelt door collega's. Die steun kan ontstaan door regelmatig met elkaar te reflecteren op de relatie met verschillende ouders: wat staat er op het spel voor de ouders? Wat is het belang voor de school en de leerkracht? En wat betekent dat voor wat je kunt doen? Je moet je blijven afvragen hoe je een gesprek in stapt, met welke beelden, daar raak je nooit volleerd in.'

Nooit af

Ouderparticipatie en omgaan met ouders is inderdaad een onderwerp dat regelmatig terugkomt in teamvergaderingen, zegt Van Netten. 'De ene leerkracht deelt mijn visie meer dan de andere. We moeten er regelmatig over praten. Het is nooit af. Wel wordt teambreed erkend dat je ouders serieus moet nemen en als gelijkwaardig moet zien.' Ook is de invulling van de ouderparticipatie een onderwerp van gesprek. 'Moet je willen dat alle ouders in de medezeggenschapsraad zitten? Laagopgeleide mensen voelen zich vaak niet zo op hun gemak tussen academici. En het is ook beslist niet zo dat we deelnemen aan de medezeggenschapsraad waardevoller vinden dan een muurtje schilderen.'

Ouders zijn
gelijkwaardige
gesprekpartners

LITERA
TUUR!

- Baart, A. (2001). *Een theorie van presentie*. Den Haag: Lemma.
- Baart, A. (2005). 'Moet dat nou? Presentie en het verlangen van de manager'. In: *Minder hard – meer hart! Zorgethiek en management: een werkzame combinatie*, Heijst, A. van, Trom, T (red.) & Baart, A. Reliëf, Christelijke vereniging van zorgaanbieders.
- www.oudersalspartners.nl
- www.kpcgroep.nl/ouders